

o palatinatu v dobršni meri neprecizne. Ustoličevanje koroških vojvod dokazuje sicer res kontinuiteto v obstoju posebne koroške teritorialno-upravne enote, ne pa kontinuiteto slovenskega značaja v njej vladajočega družbenega razreda fevdalcev. Obratno dokazuje — najsi se sliši to še tako paradokсно — prav ono preskok v karantanskem družbenem razvoju, in sicer prav v formiranju tega razreda! Če bi se namreč v Karantaniji dovršil domači razvoj v fevdalno družbo, bi predfevdalni obred v fevdalni družbi nujno propadel, kakor je propadel v istih razmerah podoben obred povsod drugod. Ker pa je nenadna preskojitev karantanske družbe s tujim, že izgrajenim razredom fevdalcev preprečila nadaljnji razvoj in razkroj »družine« karantanskega kneza, kosezov, se je s tem preostankom stare družbe ohranil tudi obred, ki zlasti v svoji starejši obliki predstavlja v fevdalni ureditvi Koroške izrazito tuje telo. To nekajkrat pride do izraza tudi v razmerju vojvode do obreda in enako v ocenah fevdalnih piscev glede njega.

Podrobnosti glede ustoličevalnega obreda se ne bom dotikal, dasi bi bilo tudi tu marsikaj pripomniti (n. pr. glede vloge knežjega kamma v vojvodskem sodstvu, nastanka vojvodskega stola, domnevne ustaljenosti novejšje oblike obreda itd.). Podčrtam naj le, da se obred ni tako dolgo ohranil zaradi slovenskih družbenih sil, niti zaradi slovenskega značaja vojvodine, niti po zaslugi svojega formalnega nosilca, kosezov, marveč zaradi tega, ker je v posebnih okoliščinah koroškega razvoja izrabil obred za uveljavljanje svojih razrednih interesov na Koroškem vladajoči razred, to je razred fevdalcev. In čim njegov interes na obredni izgine, ker fevdalci dobe v deželnih stanovih svoje lastno pravno telo, ki jim je prijetnejše od »kmečkega« obreda, njegov predfevdalni del dokončno propade.

Vojvodova formalna podsodnost pod koseškega »sodnika dežele« propade obenem s staro obliko obreda in koseškim sodnikom dežele že sredi 12. stoletja. Vojvodova pravica do slovenskega zagovora pred kraljevskim sodiščem pa je mezdovinska. Podlaga teh vesti je sporočilo Avstrijske rimane kronike Otokarja ouz der Geul, ki je tako spremenjeno posnel poročilo vrnika v Švabskem zrcalu (in sicer v pokvarjeni obliki, ohranjeni v gieflenskem rokopisu), ker ga zaradi spremenjenih razmer ni več razumel. Slovenski pozdrav »Bog vas sprimi, kraljeva Venus« v ustih koroškega vojvode in njegovega spremstva l. 1227 Ulriku Liechtensteinskemu ni službeni pozdrav (saj je sicer »službeni« jezik v dokumentih izključno latinščina in nemščina), marveč samo dokaz, da ni bilo v tem času še narodnostnega nasprotja, ki bi ob tako svojevrstni priliki onemogočilo nemškemu plemstvu uporabiti ljudski jezik pokrajine, kjer se je sprejem vršil (Vrata v Ziljski dolini), in tako pokazati koroško svojevrstnost.

Malova argumentacija je torej nevzdržna. Koroški razvoj v srednjem veku ni plod volje dinastov v deželi, marveč veren odraz gospodarsko-socialnega razvoja in v tem razvoju utemeljenih razrednih teženj. Bogo Grafenauer

Dr. Dragoslav Janković, Istorija države i prava naroda FNRJ. I. Ranofeudalne države jugoslovenskih naroda (do XII. veka). Predavanja... docenta Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu. Drugo preradjeno izdanje. Naučna knjiga, izdavačko preduzeće narodne republike Srbije, Beograd 1950. 8°, str. 114.

Knjiga docenta D. Jankovića je že po dveh letih izšla v drugi izdaji. To samo najbolje priča o stvarni potrebi takih provizornih učbenikov za študente na univerzi, pa tudi o želji širše javnosti, da se spozna z zgodovino narodov FLRJ, osvetljeno in analizirano z znanstveno metodo marksizma-leninizma. Tako javna kritika kakor privatni nasveti po izidu prve izdaje so avtorju pokazali marsikatero problematično stran knjige, tako da je druga izdaja v resnici bistveno predelana in dopolnjena, prav glede slovenske zgodovine kar na novo napisana. Ne glede na to, da predstavlja knjiga po izrecni avtorjevi uvodni pripombi le »štampana predavanja za privremenu pomoč studentima in učenju i spremanju za ispit« (str. 4), je vendarle pokazal pisec tolikšno težnjo po izboljšanju prvotnega teksta, da mu je kritika vsekakor dolžna pomagati pri njegovem bodočem delu na njem.

Primerjava prve izdaje z drugo — omejujem se pri tem na najbolj splošne poteze — kaže pred vsem tri stvari: avtor je smov mnogo boljše razporedil tako v historičnem smislu (n. pr. predсловanska doba je sedaj res pred začetkom

obravnavanja Slovanov, ne pa v okviru nastajanja slovanskih držav že po slovanski etnogenezi) kakor tudi predmetno (to velja zlasti za poglavje o Hrvatih); osvobodil se je marsikaterega balasta tako snovno (zlasti v uvodu; polemika proti že davno ovrženim teorijam; črtanje odstavka o Bosni, katere zgodovino poznamo šele v fevdalni dobi) kakor stilistično (odvečna retorika); marsikje se je na novo poglobil v viře in izboljšal formulacije, dasiravno jih je skrajšal. V mnogočem je popravljen zlasti opis hrvatske predfevdalne države, po Kovatevičevih dopolnilih (Istoriski glasnik 1/2, 1948, str. 81—88) izpopolnjen opis Zete, odstavek o Slovencih je na novo napisan. Na novo je vključen v knjigo tudi prevod treh virov (opis Duvanjskega sabora iz Letopisa popa Dukljanina, poročilo frankovskih državnih letopisov o uporu Ljudevita Posavskega, Trpimirova listina, str. 107—114) kot dodatek k tekstu.

Dočim je prvotni tekst zbujal na marsikaterih mestih zelo resne pomisleke, marsikje vtis prevelike konstrukcije, menim, da predstavlja druga izdaja kljub pripombam, ki jih navajam v naslednjem, vendarle temelj, iz katerega bi mogla nastati dobra pregledna knjiga o pravni zgodovini južnih Slovanov v prvih stoletjih po naselitvi, ustrezajoča današnji, seveda še v marsičem nepopolni stopnji raziskave. Da bo dosegla ta namen, ki si ga sedaj niti ne postavlja, bo pa vsekakor potreben še precejšen trud. V prvem delu svoje kritike se bom zadržal v večji meri na nekaterih področnostih, v zaključku pa bom načel nekaj širših vprašanj, ki se ne postavljajo le ob tem, marveč tudi ob drugih provizoričnih učbenikih za univerze v zadnjih letih pri nas.

Pregled dosedanjega dela na pravni zgodovini narodov FLRJ (str. 7—8) je v primeri s prvo izdajo sicer izpopolnjen, kljub temu pa je, zlasti ker naj mudi študentu uvod v samostojnejše delo, še vedno mnogo preskopo. To je zvezano z zasnovo cele knjige, ki literaturo sploh le malo navaja, marveč večinoma le viře, delno pa morda tudi z avtorjevo oceno dosedanje naše historiografije; po njegovem mnenju se omejuje napredek jugoslovanske historiografije na 19. stoletje: »u XX veku, a naročito u periodu između dva svetska rata« je »i jugoslovenska buržoaska istoriografija ili stagnirala ili opadala« (str. 8). Tako generalizirana je ta sodba gotovo pogrešna. Kot primer navajam slovensko historiografijo, za katero brez dvoma v celoti veljajo ob smrti Franceta Kidriča izrečene besede, da so prav v tem času kulturni delavci »s svojim delom v zadnjih petdesetih letih izvedli resnično občudovanja vreden preporod naše kulture in jo iz provincialne zaostalosti dvignili na raven velikih in naprednih evropskih narodov« (J. Vidmar, Novi svet 1949, str. 385). To je šele čas, v katerem se pri nas razvije kritična historiografija. Kakor se mi zdi, pa se tudi pri srbski in hrvatski historiografiji začenja njun relativni zastoj šele po prvi svetovni vojni, in še ta seveda le v primeri z velikim delom, ki je bilo opravljeno v prejšnjih desetletjih, ne pa da bi s tega stališča smeli podcenjevati delo, opravljeno tudi v času med obema svetovnima vojnama (ne glede na naše kritično stališče do njega).

Glede etnogeneze starih Slovanov je Janković v celoti sprejel problematično teorijo Udal'cova, ki išče — ne po pravici — težišče tega procesa v zvezi s Skiti (Skoloti) v Ukrajini (str. 16). Problematično priselitve Srbov in Hrvatov na Balkan v zvezi s poročilom Konstantina Porfirogeneta bi moral podati preciznejše in pri tem ne mešati obeh različnih variant, bizantinske tendenčne v pogl. 29, 31—36, in nepokvarjene v 30. pogl., ker nista enotni, kakor se zdi po tekstu (str. 16—17). Polemika z bizantinsko tendenco (vloga Herakleja pri naselitvi) je sploh nepotrebna (str. 18—19), ker jo je odpravila že tekstna kritika, ki je dokazala, da je to Konstantinova konstrukcija. Prav tako napačno je mešati Kopitar-Miklošičevo in Hauptmannovo koncepcijo dvojne naselitve Hrvatov (str. 17). Izvajanja Račkega o tem vprašanju so od Buryjeve analize De adm. imp. zastarela in ne rešujejo vprašanja. Jagičeva izvajanja prizadenejo le staro koncepcijo, ne pa Hauptmannove. Z njunim izvajanjem je bilo mogoče ugovarjati koncepciji dvojne selitve pred pol stoletja, danes pa nikakor ne zadoščajo (str. 17—18). Tudi shematično zavračanje te koncepcije, ker je navadno združena s teorijo o nastanku države po zavojevanju, je nezadostno (18, 29, 79—80); ta teorija ni »nenaučna« v tem smislu, da bi bil tak nastanek države sploh nemogoč (prim. o nastanku germanskih držav v zahodni Evropi, Engels F., Izvor družine itd., slov. prev.,

1947, str. 119), marveč le v tem, da bi vsaka država nastala na ta način. Vse vprašanje, če se ga je avtor že lotil, bi bilo torej treba načeti konkretno. Glede slovanskih napadov na Balkan imata Stanojević (Vizantija in Srbi I—II) in Kos Fr. (Gradivo za zgodovino Slovencev I) pravilnejšo kronologijo, kakor zastareli Drinov, po katerem jih navaja avtor in zato večkrat pogreši (str. 19). Omenil bi, da mesta o slovanski večji vojaški sposobnosti od bizantinske pri Ivanu Efeškem, na katero se avtor ponovno sklicuje (str. 20, 22), v novi Brooksovi izdaji Ivana Efeškega ni v tej zvezi; popravek je brez ugovora sprejel tudi Djakonov (Vestnik drevnej istorii 1946, št. 1, str. 32), najboljši poznavalec dela Ivana Efeškega, zato se zdi njegova izločitev upravičena. Prevajanje Prokopijevega opisa slovanske vere, da verujejo, »da postoji samo jedan bog« (20), je nezdržljivo s skopimi ostanki slovanske mitologije, kar jih sploh poznamo: dasiravno so okrog nje veliki spori, tega, da bi bili Slovani pravi monoteisti, pa gotovo ni mogoče braniti; pogrešni so seveda tudi sklepi na tej podlagi (str. 22). V času, ko so Slovani prihajali že do Egejskega morja, se čudno sliši formulacija »i dopiru čak do Niša« (str. 20). Prevod Pseudomaurikija — po splošni sodbi sodobne bizantologije je nastal njegov Strategikon v prvih dveh desetletjih Heraklejeve vladave, ne morda v 6. stoletju, kakor so menili včasih — je na dveh mestih pogrešen (str. 21; ne »žita in prosa«, marveč kvečjemu »prosa in ječmena«, a najbrž gre za dve vrsti prosa; familija tu pomeni premoženje, ne pa družino), citat iz Menandra prav tam pa tako skrajšan, da ga je zelo lahko mapučno razmeti (»vsi sovražniki« niso le Slovani, marveč tudi Perzijci in prav zaradi perzijske vojne je v tem času meja na Balkanu nezavarovana). Stopnjo družbenega razvoja pri Slovanih v 6. stoletju Janković pod vplivom sovjetskih zgodovinarjev gotovo pretirava (22, tudi 24), kajti Slovani so v tem času gotovo šele na začetni stopnji vojne demokracije, kakor kaže ta kratkotrajnost njihovih plemenskih zvez in še zelo velika veljavnost posameznih plemenskih enot. Bizantinski poljedelski zakon ne govori nikjer o ponovni razdelitvi zemlje vsakih 30 let (str. 23), marveč se opirajo trditve o taki periodični delitvi — njihova splošna obveznost ni dokazana — na magistra Kozmo iz 10. stoletja; izvor tega običaja ni pri Slovanih, marveč v Egiptu (Vizantijski sbornik 1945, str. 41—42, 119—122); delitev zemljišč, omenjena v poljedelskem zakonu, je drugačne narave, ne fiskalne, kakor ta. Slovanski razvoj od 6.—9. stoletja v zvezi z nastajanjem prvih slovanskih držav nikakor ne dokazuje »relativno visoki stopen ekonomsko-društvenog razvitka« (str. 24) že za 6./7. stoletje, kajti praviloma nastajajo te države šele v 9./10. stoletju, iz 7. imamo le dve izjemi. Tako nastane v izjemnih okoliščinah na stiku z naprednejšimi germanskimi sosedi in stiskana od dveh strani država karantanskih Slovencev, v še bolj izjemnih pogojih pa bolgarska kot plod pokoritve slovanskih plemen v vzhodnem delu Balkanskega polotoka, ne pa kot plod samega domačega razvoja; v toliko je tudi ne smemo imenovati le »slovansko« (str. 24—25). Pomnil bi še, da nikakor ni dokazano, da bi bil Samo Slovan, še celo pa ne, iz katerega slovanskega plemena (str. 25).

Med vsemi narodi FLRJ so najboljšeje obravnavani Hrvati (str. 27—75), ker je zanje v tem razdobju na razpolago največ gradiva. Vendarle pa je zlasti gradivo za notranji razvoj do 11. stoletja tako skopo, da dopušča različne interpretacije in da so take različne interpretacije v resnici tudi nastajale. To problematiko Janković obravnava zelo sumarno na nekaj mestih, premalo pa jo upošteva pri obravnavanju konkretnega gradiva. Mimo različnih teorij o nastanku hrvatske države, pri čemer bi bilo treba bolj razlikovati še danes aktualne od že zavrnjenih, bi bilo prav nakazati tudi različna mnenja o postanku in značaju hrvatskega plemstva in jih oceniti (str. 34, 42—47). Tu bi bilo še posebej treba vzporediti »rodovske« poteze hrvatskega plemstva, ki so temelj toliko sporov, z istimi potezami pri poljskih vitezih, zetskem plemstvu in slovenskih kosejih; stvar namreč ni tako osamljena, kakor se zdi po hrvatskih razpravah, in bi jo bilo najbrž lažje rešiti v širšem okviru. Poleg teh načelnejših opomb imam k obravnavi hrvatske zgodovine le nekaj manjših pripomb. Nerodna je formulacija, da so Obri začeli »napadati... i podjarmljivati« Slovane, ki so bili že vključeni v obrsko-slovansko plemensko zvezo (str. 37, isto pri Slovincih str. 87). Pripin je 791 vpadel »v Ilirik«, et inde in Pannoniam« je poznejši napačni dostavek, kajti napad se ni raztegnil preko področja zgornjega Posavja (str. 37); Erikov pohod

proti Obrom spada v l. 795, ne 796 (str. 37). Hrvati so bili priključeni k frankovski državi v obliki polvazalnih plemenskih kneževin, ne kot fevdalne pokrajine; zato je napačen prikaz frankovskega razmerja do Hrvatov, pa tudi vzroke uporu Ljudevita Posavskega bi bilo treba poiskati s tega stališča, ne pa se na frankovski strani zadovoljiti s Kadalohovim »terorjem« (str. 38). Omeniti bi bilo treba tudi položaj Slavonije v frankovski državi, ko so jo Franki 838 spet iztrgali Bolgarom iz rok — viri jo omenjajo kot regnum (Rački, Documenta, str. 379, 380), torej še vedno kot polvazalno plemensko kneževino (str. 39). Izraz »petente populo« glede Vladislava (Rački, Documenta, str. 325) v frankovskih državnih letopisih je v zvezi s frankovsko-hrvatskim razmerjem — ponavlja se tudi drugje v podobnem položaju v frankovskih virih — in zato ni v nasprotju z domnevo o že razredno diferencirani družbi na Hrvatskem v tem času, ker »populus« v teh primerih ne pomeni nujno »ljudstvo« (str. 40, tudi 46). Glede sklepev splitskega cerkvenega sabora l. 925 o kaznih za uboj kneza, gospodarja ali duhovnika (str. 49) bi imelo precejšen pomen za vse sklepanje na njihovi podlagi, da bi se ugotovilo, ali so res specifični za Hrvatsko, ali pa srečamo podobne odločbe tudi na kakšni drugi sinodi tega časa. Način kronanja hrvatskega kralja je prevzet po tujih obredih, zato na njegovih podlagah ni mogoče ničesar sklepati posebej za njegov položaj (str. 50). Sporočilo Ivana iz Turocsa o vojni med Zvonimirjem in Karantanci (ne Koroško, kajti Koroška tedaj ne meji nikjer na Hrvatsko ali Slavonijo) je zelo dvomljive vrednosti; pa tudi če bi bilo kaj na njem, vsekakor ne spada v čas, ko je bil Zvonimir kralj, marveč v prejšnjo dobo; za sklepanje o njegovih pravicah kot kralja je torej neuporabno (str. 50). Indikolija ne izvira iz cerkvenega koledanja (str. 60), marveč je to ciklus davčne uprave, ki ga je uvedel Dioklecijan l. 297 in se je v Bizancu ohranil še v srednji vek; od tod se je prenesel v datiranje listin. Dalmacija je bila podrejena sprva ravenskemu eksarhu, šele sredi 8. stoletja je bila organizirana kot poseben temat (str. 66).

Snbi so glede na razpoložljive viire obdelani mnogo krajše (str. 77—86). Ta oddelek je bil ob prvi izdaji najboljšeje prediskutiran in je v zvezi s Kovačevičevo oceno tudi dopolnjen. Opozoril bi le, da ελευθεροι grških listin niso svobodnjaki (str. 82), marveč ljudje, ki so bili »svobodni« državnih dajatev zaradi svoje revščine (Solovjev-Mošin, Grške povelje srpskih vladara, 1936, str. 429; gl. sedaj Ostrogorski G., Elefteri, Zbornik Filozofskog fakult. Beogr. univer., l. 1948, str. 45—62). Poročila Letopisa popa Dukljanina mi ustvarjajo vendarle vtis večje vladarske oblasti in svobodnejšega razpolaganja z dedovanjem oblasti, kakor bi se dalo združiti z izvajanji Jankovića o saboru in njegovih sestavi (str. 84—85). Zase sem prepričan, da v 11./12. stoletju taka sestava in oblast sabora gotovo ne veljata več kot pravilo in da Radojčičeva sodba o teh vprašanih bolje ustreza celotnemu položaju.

Poglavje o Slovencih (str. 87—91) je v bistvu napravljeno na novo. Pohvaliti moram avtorja, da si je za obdelavo obreda ustoličevanja koroških vojvod prikrbel vse tri poglavjitne viire o obredu (dasiravno Švabsko zrcalo v zastareli Lassbergovi izdaji iz l. 1840, ko bi mu bila boljša Malova s fotografskimi reprodukcijami obeh rokopisov z vrinkom o pravicah koroškega vojvode v Glasniku Muzej. društva za Slovenijo 19, 1938, najbrž lažje dosegljiva). S tem je odpravil več napak, ki so se vleklo skozi naše pravnozgodovinske priročnike od Dolencvega in Solovjovovega. Vendar pa je v posnetku vsebine poročil — posebno obeh, ki sta pisani v srednjevisoki nemščini — zelo mnogo pomembnih prevodnih napak (preveč, da bi jih mogel tu navajati), ki jih bo do nove izdaje treba vsekakor odpraviti, ki pa so privedle pisca tudi do nekaterih bistvenih napačnih zaključkov. Tako ni res, da bi po vrinku v Švabskem zrcalu imeli poleg »svobodnih lantsassov« (= kosezov) drugi kmetje kankoli odločati o novem vojvodu. Prav tako »die herren« Otokanjevega poročila, ki po ustoličenju pridejo prejemati fevde, niso kosezi, marveč plemiči. Vzroki, zaradi katerih se je obred tako dolgo ohranil, se dajo trdneje ugotoviti, kakor meni Janković, vendar o tem drugje. Vsekakor pa ponavljam, da obred ni »pretstavljao stvarno jedno grubo izrugivanje nad teškom sudbinom porobljenih in eksploatisanih slovenačkih seljaka«, ker je imel na eni strani svojo funkcijo v karantanskem družbenem razvoju in razrednih težnjah, na drugi strani pa ga fevdalci zaradi kmečkega značaja smatrajo za

svojo sramoto in zato končno tudi propade (vse k str. 90). Tudi položaj Karantanije v frankovski državi do l. 820 je delno napačno prikazan, ker ne upošteva Janković položaja polvazalnih plemenskih kneževin v njenem sklopu: ker v deželi ni še nemškega fevdalnega sloja, tudi ni mogoče govoriti o postopni germanizaciji karantanskih knezov (Ingo ne spada mednje), tudi ne o tem, da bi oni od Frankov »dobivali« zemljiška gospostva (str. 91). »Slovanska« (ne slovenska) desetina je bila šele po 796 sploh uvedena, torej je niso »još 796 godine« Slovincem dovoljevati, sicer bi pa problem te desetine glede na njeno problematiko (tudi za Hrvate in druge Slované) zaslužil nekoliko podrobnejšo obdelavo (str. 91). Koseške naselbine se omenjajo ne le do 14., marveč do 16. stoletja; nekatere celo še dalje; tkzv. »teharski« kosezi niso prebivali le v Teharjah, marveč v osmih krajih v Teharjah in okolici in desetih od Celja do Vranskega (str. 91); prvotno število tkzv. »zagorskih« koseščin je 70, število 175 ustreza stanju v 16. stoletju, ker so se koseščine drobile; tudi ti kosezi niso prebivali le v Zagorju, marveč v osmih krajih v Zagorju in okolici (str. 92). Avtonomija, ki so jo Slovenci uživali do okr. 820, ni posledica nekega posebnega ukrepa Karla Velikega, marveč je značilna za položaj polvazalnih kneževin v sklopu frankovske države (str. 92). V delu pogrešam predvsem opis fevdalnega zaslužjevanja slovenskega kmeta v 9. stoletju, kjer bi se po ohranjenem gradivu dale pokazati njegove oblike in s tem pot v razredno družbo, poleg tega pa tudi obravnavo socialne in pravne strukture slovenske vasi od 9. do 12. stoletja, sodstva, uprave in tudi strukture razreda fevdalcev v istem razdobju; s padcem Karantanije se seveda ne neha slovenska pravna zgodovina.

Pri Makedoncih (str. 93—98) bi bilo treba razvoj njihovega razmerja z Bizancem pred 9. stoletjem (nastajanje bizantinskih tematov na njihovem ozemlju!) podrobneje obrtati, kajti trditve za vso dobo in ves prostor, da »makedonska plemena niso priznavala vizantisku vlast« (str. 93), ne ustreza dejstvom.

Že v prejšnjih poglavjih, zlasti pa v sintetičnem zaključnem poglavju o zgodnjefevdalnih državah jugoslovanskih narodov (str. 99—105) bi moral avtor vsekakor močneje upoštevati vpliv širšega okolja (Bizanc in Franki, pozneje Nemci, Italija) na našo pravno zgodovino. To je tudi še sedaj ena med najšibkejšimi stranmi vse knjige.

Še nekaj stvari, ki pa ne zadevajo več posebej prav to knjigo, marveč tudi mnoge druge podobne publikacije pri nas v zadnjih letih. Podčrtal sem že, da so te vrste študijski pripomočki na univerzi nujno potrebni, zaradi razmeroma slabega znanja tujih jezikov pri študentih danes bolj kakor kdaj prej. Vendar pa se ne morem sprijazniti z mislijo, da je funkcija takih del le v tem, da nudijo kandidatu neko snov za izpitni študij — če se tega nauči in izpit opravi, je zadeve konec. Tako pojmovanje »skript« se je sicer pri nas poskušalo uveljavljati in je do neke mere našlo odraz tudi v zasnovi marsikatere publikacije te vrste. Kljub temu pa je s stališča celotne organizacije in namena univerzitetnega študija bistveno zgrešeno. Skripta niso priročnik in ne smejo imeti namena, da bi ga zamenjale. Res morajo obravnavati isto snov, toda predstavljati morajo obenem navodilo za samostojno delo študenta. Šele v zvezi s takim delom morejo doseči svoj namen. To se pravi: veliko pažnjo morajo posvečati problemom, ki so odprti in ki jih je zato treba kritično nakazovati tako v sumarnih pregledih kakor tudi v njihovih posameznih izrazih pri drugih vprašanjih; obravnava sama mora sloneti seveda na virih, toda ob tem je treba k vsakemu večjemu problemu navajati in kritično označevati znanstveno literaturo, tako starejša temeljna dela kakor tudi novejša, danes aktualne publikacije; študente je treba navajati k samostojnemu poglobljanju v snov, ki jo predavanja morejo preiti le v obliki pregleda. Le na ta način bomo mogli dobiti z univerze visoko kvalificirane moči, in na ta način si bomo mogli vzgojiti tako potrebne nove znanstvene delavce.

Bogo Grafenauer

Urkundenbuch des Herzogtumes Steiermark. Dodatek zvezkom I. do III., izd. Hans Pirchegger in Otto Dungen. Veröffentlichungen der Historischen Landeskommission für Steiermark, XXXIII. (1949). Str. 144.

Zbornik štajerskih listin, ki ga je izdal Zahn 1873, 1879 in 1903, je bil že davno deloma zastarel. Pri mnogih listinah se je dalo namreč ugotoviti, da so